

ความเชื่อเรื่องกรรมของประชาชนในชุมชนวัดราชภูธรศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

The Belief in Kamma of People in the Community of Wat Radsatthathum (Wat Khok) Phra Khanong District, Bangkok

¹พระชินพล ปรางทองและ ²มานพ นักการเรียน

¹Phra Chinnapol Prangthong and ²Manop Nakkanrian

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

²มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

¹Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

²Mahamakut Buddhist University, Sirindhornrajavidyalaya Campus, Thailand.

E-mail: ¹chinnapolwatkoh93@gmail.com, ²mnakkarreiyng@gmail.com

Received September 6, 2024; Revised October 23, 2024; Accepted October 25, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาของประชาชนในชุมชนวัดราชภูธรศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาของประชาชนในชุมชนวัดราชภูธรศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร และ 3) เพื่อศึกษาข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาของประชาชนในชุมชนวัดราชภูธรศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยใช้การศึกษาเชิงปริมาณ โดยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 136 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่า t-test และ F-test ผลการวิจัย พบว่า 1) ความเชื่อเรื่องกรรมของประชาชนในชุมชนวัดราชภูธรศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบความเชื่อเรื่องกรรม พบว่า เพศ และระดับการศึกษา ของประชาชนในชุมชนวัดราชภูธรศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ที่แตกต่างกันมีความเชื่อเรื่องกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องของกรรม พบว่าประชาชนในชุมชนวัดราชภูธรศรัทธาธรรม (วัดโคก) มีความเชื่อเรื่องกรรมว่าเป็นการกระทำทั้งดีและไม่ดี การทำบุญหรือการทำความดีอื่น ๆ จะส่งผลดีให้ชีวิตมีความสุขก้าวหน้า ครอบครัวมีความสุข ทั้งในชีวิตนี้และในโลกหน้า

คำสำคัญ: ความเชื่อเรื่องกรรม; ประชาชน; ชุมชน

Abstract

This article aimed 1) to study the level of the belief in Kamma in Buddhism of the people in the community of Wat Radsatthathum, Phra Khanong District, Bangkok, 2) to compare the belief

in Kamma in Buddhism of the people in the community of Wat Radsatthathum, Phra Khanong District, Bangkok, and 3) to study the comment about the belief in Kamma in Buddhism of the people in the community of Wat Radsatthathum, Phra Khanong District, Bangkok. The researcher used a quantitative study, by collecting data from a sample of 136 people. The statistics used to analyze the data were descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. and inferential statistics, including t-test and F-test. The research results are as follows: 1) Beliefs in Kamma of the people in the community of Wat Radsatthathum (Wat Khok), Phra Khanong District, Bangkok, as a whole, were at a high level. 2) Comparative analytical study of beliefs in Kamma, it was found that gender and education level affecting people's beliefs in Kamma in the community of Wat Radsatthathum (Wat Kok), Phra Khanong District, Bangkok. statistically significant at the .05 level. 3) Opinions on beliefs in karma: It was found that people in the Wat Ratsatthatham (Wat Kok) community believe in karma as both good and bad actions. Making merit or doing other good deeds will result in good results, making life progress and families happy both in this life and the next.

Keywords: The Belief in Kamma; People; Community

บทนำ

ความเชื่อหรือศรัทธาที่มนุษย์แต่ละคนแต่ละเชื้อชาติมีต่อโลก ต่อจักรวาล ต่อสังคม และ ต่อตนเองนั้นย่อมจะตั้งอยู่บนพื้นฐานความรู้และความเชื่อที่แตกต่างกัน ความเชื่อเป็นปรากฏการณ์ทางจิตของมนุษย์ที่เกิดจากการสนองความอยากรู้ อยากรูเห็น จัดว่าเป็นสัญชาตญาณดั้งเดิมอย่างหนึ่งเริ่มตั้งแต่มนุษย์เกิดมาเป็นทารกและมีพัฒนาการกลายเป็นความใคร่รู้ในวัยเด็กจนเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ในวัยเด็กมนุษย์แสวงหาความรู้ความเชื่อจากประสบการณ์ด้วยประสาทสัมผัสเช่นการใช้นิ้วลองแตะสิ่งของที่สงสัย เด็กตั้งปัญหาย่างง่าย ๆ ที่อยู่รอบตัว เมื่อพัฒนาการของเด็กเจริญขึ้นตามวัยมนุษย์จะแสวงหาความเชื่อทางประสบการณ์ด้วยประสาทสัมผัสส่วนอื่น เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการที่จะใช้ความคิด (สุวัฒน์ จันทระจัน, 2540) ความเชื่อจึงเกิดจากการเกิดขึ้นและการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่มนุษย์เชื่อว่าเป็นการบันดาลให้เกิดขึ้นจากอำนาจของเทวดา พระเจ้า หรือภูติผีปิศาจ ดังนั้นเมื่อเกิดปรากฏการณ์ต่าง ๆ ขึ้น เช่น ฝนตก พายุพัด ไฟไหม้ แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด อุทกภัย และวาตภัยต่าง ๆ ขึ้น ล้วนเป็นสิ่งที่มียุทธวิธีต่อชีวิตหรือความเป็นอยู่ของมนุษย์ ซึ่งยากที่จะป้องกันหรือแก้ไขได้ด้วยตัวเอง บางอย่างเป็นเหตุการณ์ที่อำนาจประโยชน์ แต่บางเหตุการณ์ก็เป็นอันตรายต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ มนุษย์จึงพยายามที่จะคิดหาวิธีการที่จะก่อให้เกิดผลในทางที่ดี และเกิดความสุขให้กับตนเอง เพื่อกระทำต่อสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้น ทำให้เกิดเป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นพิธีกรรมหรือศาสนาเกิดขึ้น (ธวัช ปุณณทก, 2530)

หลักคำสอนในเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม เป็นหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญมากจัดเป็นวิชาการศึกษาหาความรู้ตามคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เพราะเป็นหลักธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์ และคติความเป็นไปของชีวิตในภพภูมิต่าง ๆ และในภพชาติของมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายอีกด้วย การดำเนินชีวิตในสังคมยุคปัจจุบัน โดยที่คนในสังคมเข้าใจหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเรื่องของกฎแห่งกรรม ซึ่งคำสอนสอนไม่ให้กระทำในสิ่งที่เบียดเบียนกัน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ทั้งทางร่างกายจิตใจ กฎธรรมชาติ เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์คือกระบวนการก่อการกระทำและการให้ผลของการกระทำ เช่น ทำกรรม

ดีมีผลดี ทำกรรมชั่วมีผลชั่ว เป็นต้น พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, 2557) ระดับของความเชื่อเรื่องกรรมของพุทธศาสนิกชนนั้นมีผลต่อการประพฤติปฏิบัติตัวของพุทธศาสนิกชนอย่างมาก ถ้ามีความเชื่อเรื่องกรรมมาก การประพฤติปฏิบัติตนก็จะเป็นไปในทางสุจริต หรือประพฤติปฏิบัติชอบเพราะกลัวผลของกรรมที่จะเกิดขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากไม่เชื่อเรื่องกรรมนั้นก็ทำให้คนนั้นประพฤติปฏิบัติในทางทุจริต หรือประพฤติไม่ดี เพราะไม่เชื่อว่ากรรมจะให้ผลจริง

ชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร เป็นชุมชนแออัดดั้งเดิมที่ยังเหลืออยู่โดยรอบวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง และก่อสร้าง มีรายได้ค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตามประชาชนในชุมชนยังมีวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม หรือที่ชุมชนเรียกวัดโคก เป็นศูนย์กลางของความเชื่อ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอยู่เป็นประจำตามวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นวันวิสาขบูชา วัตถุประสงค์บูชา หรือวัดเข้าพรรษา วัดออกพรรษา เป็นต้น ชาวพุทธในชุมชนต่างก็มาร่วมกิจกรรมทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ และถือศีลอุโบสถตามสมควร ดังนั้นจึงถือได้ว่าคนในชุมชนมีความเชื่อเรื่องกรรม หรือการกระทำตามหลักพระพุทธศาสนา ที่ส่งผลให้คนในชุมชนเชื่อมั่นในการกระทำ คือทำความดี เพื่อให้ได้รับผลดีในชาตินี้และชาติต่อไป การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเกิดประโยชน์ (Klomkul et al., 2023; Damnoen, 2021) เช่น การพิจารณาเห็นโทษของความโกรธที่เกิดขึ้นจากความไม่พอใจ หรือขัดเคืองใจ ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็เกิดเหตุให้สร้างปัญหา หรือประพฤติดนินทาผิดศีลธรรม (พระยุชานนาคชา, 2567) เป็นกระบวนการฝึกปฏิบัติการอบรมทั้งทางกายและทางจิตใจเป็นสำคัญเพื่อปรับพฤติกรรมทางกาย ทางวาจา (พระครูปลัดอนันต์ ชื้อสัตย์, 2567)

บทความวิจัยนี้นำเสนอการศึกษาระดับความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาของประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาของประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามตัวแปรอิสระ และเพื่อศึกษาข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาของประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการศึกษา และเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาของประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาของประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามตัวแปรอิสระ
3. เพื่อศึกษาข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาของประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

ประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีความเชื่อเรื่องกรรมแตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีเกี่ยวกับความเชื่อ

ความเชื่อ เป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ และถือว่าเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์อย่างหนึ่ง การดำรงชีวิตของมนุษย์ในสมัยโบราณที่มีความเจริญทางด้านวิชาการน้อย ความเชื่อจึงเกิดจากการเกิดขึ้น และการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่มนุษย์เชื่อว่าเป็นการบันดาลให้เกิดขึ้นจากอำนาจของเทวดา พระเจ้า หรือภูตผีปีศาจ ดังนั้นเมื่อเกิดปรากฏการณ์ต่าง ๆ ขึ้น เช่น ฝนตก พายุพัด ไฟไหม้ แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด อุทกภัย และวาตภัย ต่าง ๆ ขึ้น ล้วนเป็นสิ่งที่มิมีอิทธิพลต่อชีวิตหรือความเป็นอยู่ของมนุษย์ ซึ่งยากที่จะป้องกันหรือแก้ไขได้ด้วยตัวเอง บางอย่างเป็นเหตุการณ์ที่อำนวยความสะดวก แต่บางเหตุการณ์ก็เป็นอันตรายต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ มนุษย์จึงพยายามที่จะคิดหาวิธีการที่จะก่อให้เกิดผลในทางที่ดี และเกิดความสุขให้กับตนเอง เพื่อกระทำต่อสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้น ทำให้เกิดเป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นพิธีกรรม หรือศาสนาเกิดขึ้น

ความเชื่อคือการที่ใจยอมรับว่าจริง แต่ต้องมีความรู้ตัวและความเข้าใจ เป็นผลอันเนื่องมาจากความคิดและความรู้สึกของตัวเราเท่านั้น โดยไม่มีการพิสูจน์เป็นทัศนคติของแต่ละบุคคลในการที่จะยอมรับสิ่งที่ได้รู้ ได้เห็น โดยไม่ต้องการเหตุผลมาอธิบายและเป็นการยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์หรือสังคม แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านี้ไม่สามารถจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความยำเกรงการยอมรับหรือการยึดมั่นนี้อาจมีหลักฐานที่จะพิสูจน์ได้หรือไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์สิ่งนั้นให้เห็นจริงก็ได้ (ทัศนีย์ ทานตวนิช, 2523)

กล่าวโดยสรุปความเชื่อเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้ยอมรับต่ออำนาจต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอำนาจลึกลับที่จะทำให้มนุษย์ได้รับผลดีผลร้าย เมื่อมนุษย์กลัวอำนาจลึกลับนั้น ก็จะกระทำการสิ่งต่าง ๆ เพื่อมิให้ถูกลงโทษและเพื่อให้อำนาจนั้นพึงพอใจ ต่อมาจึงมีพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อบูชา เช่น สรวงเทพเจ้า เพราะเชื่อว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่เกิดขึ้นต้องมีผู้บันดาล ให้มนุษย์ตั้งเทพเจ้าประจำสิ่งนั้น ๆ ขึ้นความเชื่อเกิดจากสภาพที่บุคคลให้ความมั่นใจเห็นคล้อยตาม และพร้อมที่จะปฏิบัติตามสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แล้วนำไปถ่ายทอดให้บุคคลอื่นได้ทราบ เพื่อต้องการให้เกิดความมั่นใจเห็นคล้อยตาม และปฏิบัติตามด้วย โดยไม่คำนึงว่าความเชื่อนั้น ๆ มีเหตุผลที่สามารถพิสูจน์ได้หรือไม่ และชี้ให้เห็นว่าความเชื่อของคนมีมูลเหตุมาจากความไม่รู้ ความไม่รู้ทำให้เกิดความกลัว ครั้นเมื่อมีความกลัวแล้วจึงคิดสร้างความเชื่อขึ้นมาเพื่อให้เป็นที่พึ่งทางใจ

หลักศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ศรัทธา คือ ความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ผ่านการกลั่นกรองแล้วจากปัญญา ศรัทธาและการสร้างศรัทธาถือเป็นบันไดขั้นแรกที่จะนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดของพุทธศาสนา (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, 2557) ความศรัทธาที่เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิต และเป็นหัวข้อธรรมที่พระพุทธองค์ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นเมื่อครั้งที่พระพุทธองค์ทรงตรัสในตอนแรกก่อนเสด็จออกประกาศพระศาสนาว่า “ใครใคร่จะพึงกิจปล่อยศรัทธามาเถิด” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) พุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่าพระองค์ให้ความสำคัญต่อศรัทธาเป็นอย่างมาก และทรงเห็นว่าศรัทธาเป็นพื้นฐานที่ดี ถ้าขาดศรัทธาแล้วก็จะทำให้การพัฒนาในด้านต่างๆ ขาดประสิทธิภาพไปด้วย ดังนั้นศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นทางของการพัฒนาปัญญาที่ประเสริฐได้เป็นอย่างดี (พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม, 2565)

ศรัทธาในพระพุทธศาสนา หมายถึงว่า มีศรัทธาในพระรัตนตรัย ในพระพุทธเจ้า ในพระธรรม ในพระสงฆ์ ศรัทธาในพระพุทธเจ้า หมายความว่า เราเห็นว่ามิบุคคลที่มีชีวิตที่ดีที่สุดเป็นตัวอย่าง เป็นแบบอย่างของการที่ได้เข้าถึงความจริง เข้าถึงความสมบูรณ์แห่งศักยภาพของความเป็นมนุษย์ เป็นเครื่องยืนยันว่ามนุษย์เราทุกคนมี

ศักยภาพที่จะพัฒนาตนได้ จนเข้าถึงความรู้และความดีงาม มีปัญญาและคุณธรรมสูงสุด แต่จะต้องเพียรพยายาม เข้มแข็งในการพัฒนาศักยภาพของตน

กล่าวโดยสรุป ศรัทธาหมายถึงความเชื่อและความเลื่อมใสในคุณงามความดีที่ตนเองได้ทำหน้าที่ในงานนั้น ๆ น้อมใจไปในสิ่งที่ตนเองทำอย่างมีความสุข และเชื่อในกฎแห่งกรรมที่ให้ผลตามเหตุผลที่ได้ตรองตรึกดีแล้ว ตามลักษณะต่าง ๆ แล้วแต่สถานการณ์ที่เป็นไป

ความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนา

ความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนานั้น เป็นความเชื่อเกี่ยวกับการกระทำ ผลของการกระทำซึ่งเป็นหลักคำสอนที่พระพุทธองค์ได้ตรัสสอนและมีการบันทึกในพระไตรปิฎกหลายที่ด้วยกัน คำว่า กรรม มาจากภาษาบาลี มีรูปวิเคราะหฺทางไวยากรณ์ว่า กรณฺ ภมฺม การกระทำชื่อว่า ภมฺม หรือ กรียเตติ ภมฺม กรรมที่บุคคลกระทำชื่อว่า ภมฺม คำว่า กรรม มาจากคำว่า กรณ ในภาษาสันสกฤต ซึ่งตรงกับคำว่าในภาษาบาลี ตามรูปศัพท์แปล การกระทำ ซึ่งเหมือนกับคำว่า กริยา (ใน สันสกฤต เป็น กริยา ซึ่งภาษาไทยนำมาใช้คนละความหมาย) แต่ความหมายที่แท้จริง ของคำว่า กรรมในทัศนะของพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้นหมายถึงเจตนา (วัชร งามจิตเรเจริญ, 2561)

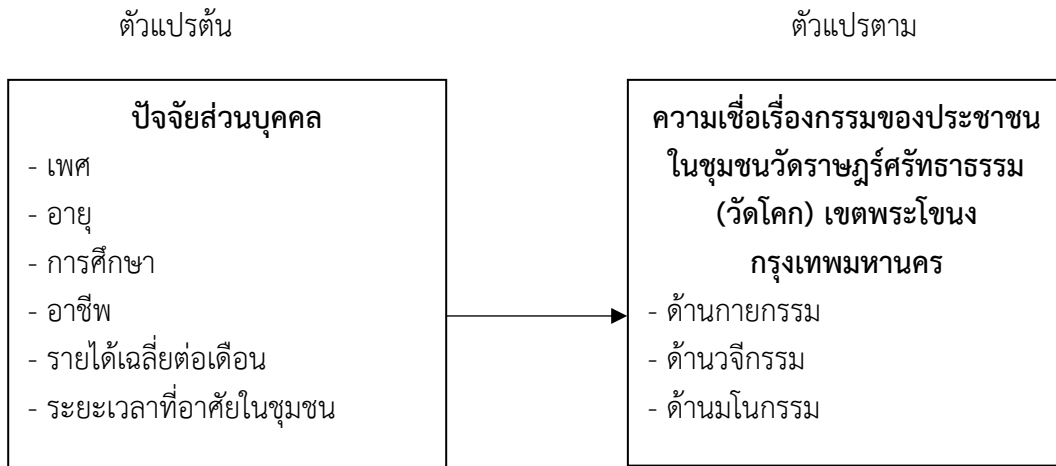
ความหมายของกรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสแสดงเอาไว้ในแต่ละครั้งนั้น มีความหมายเป็นนัยเดียวกัน ก็คือต้องประกอบด้วยเจตนา และการแสดงออกได้ 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ อย่างในนิพเพธิกสูตรว่า “ภิกษุทั้งหลาย เพราะอาศัยเหตุนี้ว่า เรากล่าวว่าเจตนาเป็นตัวกรรม บุคคลคิดแล้ว จึงกระทำด้วยกาย วาจา และใจ” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) กรรมในที่นี้ หมายถึง การกระทำ ที่เป็นอาชีพการงานทั้งหลาย เป็นขั้นของการกระทำ ประจำตัวที่มองเห็นเด่นชัดง่าย หยาบ ปรากฏออกมาภายนอกนี้คือความหมายของกรรมที่น่าพิจารณา ซึ่งเห็นได้ว่าท่านมุ่งเอาสิ่งซึ่งมองเห็นปัจจุบันนี้แหละเป็นหลักก่อน เพราะการกระทำนี้เป็นคำกลาง ๆ ไม่ได้พูดว่าเมื่อไร แต่ถ้าพูดจำกัดลงไปว่าการกระทำเมื่อไรก็เมื่อนั้นแหละไม่ว่าจะเป็นอดีต ปัจจุบัน หรืออนาคตก็ตาม การกระทำนั้น ๆ ก็เป็นกรรมทั้งนั้น (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, 2557)

พระพุทธศาสนาได้อธิบายเรื่องกรรมในฐานะการกระทำอันเกิดจากเจตนา ที่เป็นกุศล หรืออกุศล ที่แสดงออกทางกาย ทางวาจา และทางใจ เมื่อบุคคลได้กระทำกุศลกรรมหรืออกุศลกรรมสำเร็จแล้ว กุศลหรืออกุศลกรรมนั้นจะเป็นปัจจัยให้เกิดผลตามสมควรแก่กรรมนั้น ๆ แต่หาว่าการกระทำใดไร้ซึ่งเจตนา ก็ย่อมไม่มีผลตามกรรมนิยาม กล่าวคือไม่เป็นกรรม ไม่เป็นไปตามกฎแห่งกรรม แม้ว่ากรรมนั้นจะเล็กน้อยหรือทำมาช้านานประการใดก็ตาม ผลแห่งกรรมคือวิบากนั้นจะติดตามไปต้องได้รับผลเมื่อถึงโอกาส (พระมหาธีรานนท์ ปรีชญ์โณ และ คณะ, 2564) เป็นความพยายามอธิบายให้เห็นว่า คำสอนทางพระพุทธศาสนาได้แบ่งแยกประเภทแห่งกรรมไว้เป็นกี่ประเภท และกรรมแต่ละประเภทนั้นมีนามบัญญัติไว้ว่าอย่างไร มีลักษณะ และทำหน้าที่ต่างกันอย่างไรบ้าง ส่วนในเรื่องของกรรมวิบากหรือผลแห่งกรรม เป็นการแสดงเพื่อให้เห็นความเป็นไปแห่งกรรมวิบากโดยประการต่าง ๆ ที่แสดงออกมา ทางกาย วาจา และ ใจ เมื่อบุคคลกระทำความกรรม เช่นใด ก็ย่อมได้รับผลของกรรมเช่นนั้น มีทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว เป็นกฎแห่งเหตุและผล เรียกอีกอย่างว่า “กฎแห่งกรรม” เมื่อมนุษย์มีการกระทำดีย่อมทำให้ได้รับผลดี เมื่อกระทำชั่วย่อมทำให้ได้รับผลชั่ว

กล่าวโดยสรุป กรรม หมายถึง การกระทำที่ประกอบไปด้วยเจตนา เป็นคำกลาง ๆ ไม่ดีหรือร้าย เช่น กรรมดีเรียกว่ากุศลกรรม กรรมชั่วเรียกว่าอกุศลกรรม เป็นต้น แต่ในความหมายของกรรมที่คนไทยส่วนใหญ่เข้าใจตามภาษาไทยนั้น หมายถึงผลของกรรม เช่น กรรมของสัตว์ หมายความว่า เป็นกรรมไม่ดีของสัตว์นั้น ๆ

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยจากการศึกษาทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการศึกษาโดยกำหนดตัวแปรต่าง ๆ ที่จะศึกษาให้สอดคล้องกับเรื่องที่จะศึกษา และเก็บข้อมูลสถิติตัวเลข โดยการรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง และรวบรวมด้วยตัวเอง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร จำนวนครัวเรือน 42 ครัวเรือน จำนวนประชากร 205 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (กิตติ กอบัวแก้ว, 2557) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 136 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบบ (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่องความเชื่อเรื่องกรรมของประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องกรรมของประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

การสร้างแบบสอบถาม

1) ผู้วิจัยศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามที่สมบูรณ์

2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องกรรมของประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ ตามกรอบของการวิจัยเพื่อให้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้

3) นำแบบสอบถามให้กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเนื้อหาและโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้เพื่อความเที่ยงตรงและถูกต้อง

4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ได้ตรวจความถูกต้องของเนื้อหาประกอบด้วย

5) หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้ (Try-Out) กับประชากรกลุ่มตัวอย่างนอกพื้นที่ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยมีลักษณะใกล้เคียงกันกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbact' Alpha coefficient) ได้ค่าเท่ากับ 0.902

6) นำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้วไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ได้เลือกไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบวรศึกษาพุทธโฆสมงคลปฐม เพื่อลงพื้นที่ขออนุญาตหมาย สถานที่ วัน เวลา และนัดหมายกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างโดยก่อนการดำเนินการสนทนาสืบสร้างความคุ้นเคยแจ้งวัตถุประสงค์ อธิบายเหตุผลกับผู้ให้ข้อมูลแล้วเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเองแล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ตามที่ต้องการ

3) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติมาวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่และร้อยละนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยาย

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแปลผลโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของเบสต์ (Best)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำมาจัดระบบตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปค่าสถิติพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ในข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทั่วไปซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน นำมาเรียบเรียงเนื้อในใจความให้มีความสละสลวย รัดกุมเข้าใจได้ง่ายและแยกออกไปเป็นแต่ละด้านตามวัตถุประสงค์ และวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีเปรียบเทียบผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)

ผลการวิจัย

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 136 คน โดยจำแนกตามเพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 65.44 รองลงมา คือ เพศชาย จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 34.56 ตามลำดับ อายุ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 31 - 40 ปี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 27.20 รองลงมาคือ อายุ 51 - 60 ปี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 19.85 อายุ มากกว่า 60 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 17.65 อายุ 21-30 ปีและอายุ 41-50 ปี จำนวน 23 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 16.91 และอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.48 ตามลำดับ ระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 31.62 รองลงมา คือ ปวช./มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 30.88 มีการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา ตอนปลาย จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 23.53 ปวส.หรืออนุปริญญา จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 8.82 และ ปริญญาโทหรือสูงกว่า จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5.15 ตามลำดับ อาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มี อาชีพพนักงานบริษัท จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 32.35 รองลงมาคือค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 27.94 พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 19.12 พ่อบ้าน/แม่บ้าน/อื่น ๆ จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 13.97 และรับราชการ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 6.62 ตามลำดับ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ 10,001 - 15,000 บาท จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50. รองลงมามีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 30.88 มีรายได้เฉลี่ย ต่อเดือน 25,001 บาทขึ้นไป จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 13.97 มีรายได้ระหว่าง 15,000-20,000 บาท จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 11.03 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 -25,000 บาท จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 6.62 ตามลำดับ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 14 ปี จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 71.32 รองลงมา ระหว่าง 9-11 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 8.09 ระหว่าง 6- 8 ปีและระหว่าง 12-14 ปี จำนวน 8 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 5.88 ระหว่าง 3-5 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5.15 ระหว่าง 6-8 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5.15 และต่ำกว่า 3 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.67 ตามลำดับ

ระดับความเชื่อเรื่องกรรมของประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมการแปลผล ตามเกณฑ์ที่ได้กำหนด ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

โดยภาพรวม พบว่า ความเชื่อเรื่องกรรมของประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขต พระโขนง กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าความเชื่อ เรื่องกรรมของประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก และมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านมนุกรรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) รองลงมาเป็นด้านกายกรรม ($\bar{X} = 4.46$) และด้านวจกรรม ($\bar{X} = 4.38$) ตามลำดับ

ด้านกายกรรม พบว่า ความเชื่อเรื่องกรรมของประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขต พระโขนง กรุงเทพมหานคร ด้านกายกรรมโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละ ข้อ พบอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ข้อที่ 1 บุคคลที่ประสบแต่สิ่งที่ดี มีคนให้ความ

ช่วยเหลือเกื้อกูลเพราะในอดีตชาติ บุคคลนั้นประกอบความดี มีความรักความเมตตาต่อผู้อื่น ข้อ 2 ผลของการไม่เบียดเบียนสัตว์ จะทำให้ผู้นั้นอายุยืนทั้งในชาตินี้และในชาติต่อไป และข้อ 5 การที่บุคคลได้ทำตามได้คู่ครองที่ดี มีครอบครัวที่อบอุ่น เป็นเพราะในอดีตชาติไม่เคยประพฤติผิดใจสามี-ภรรยา ตั้งมั่นอยู่ในศีลข้อ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}=4.47$) รองลงมาเป็นข้อที่ 3 หากในอดีตบุคคลใดไม่คดโกงทรัพย์สินของคนอื่น จะส่งผลให้ผู้นั้นมีทรัพย์ ไม่เดือดร้อนในเรื่องเงินทองทั้งในปัจจุบันและในชาติต่อไป ($\bar{X}=4.45$) และข้อที่ 4 การที่ท่านทำทรัพย์สินสูญหาย และได้คืนมาเป็นเพราะท่านไม่เคยลักทรัพย์ของผู้อื่น ($\bar{X}=4.35$) ตามลำดับ

ด้านวจิกรรม พบว่า ความเชื่อเรื่องกรรมของประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ด้านวจิกรรมโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.38$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ข้อ 4 การที่บุคคลไม่ถูกใส่ร้าย ยุยงให้ให้แตกแยกกัน เป็นเพราะในอดีตไม่เคยใส่ร้ายผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.47$) รองลงมาเป็นข้อ 3 การที่บุคคลมีเพื่อนมาก เป็นเพราะบุคคลนั้นชอบช่วยเหลือไกล่เกลี่ยเพื่อนที่บาดหมางกันทั้งในอดีตและปัจจุบัน ($\bar{X}=4.45$) ข้อ 1 การที่บุคคลใดเป็นที่รักและน่าเชื่อถือของคนทั่วไป เพราะบุคคลนั้นไม่กล่าวเท็จทั้งในอดีตและปัจจุบัน ($\bar{X}=4.42$) ข้อ 5 การที่บุคคลประสบความสำเร็จในการเจรจาติดต่อธุรกิจการค้า เป็นเพราะในอดีตเคยเป็นคนเจรจาเพราะ ($\bar{X}=4.36$) และ ข้อ 2 การไม่กล่าวเท็จ หลอกลวงคนอื่นนั้น จะทำให้ผู้นั้นไม่ถูกผู้อื่นโกหก หลอกลวงทั้งในปัจจุบันและชาติต่อไป ($\bar{X}=4.22$) ตามลำดับ

ด้านมโนกรรม พบว่า ความเชื่อเรื่องกรรมของประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ด้านมโนกรรมโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากและมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ข้อที่ 3 การไม่คิดร้ายผู้อื่น หรือมีความปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุขนั้น ผู้นั้นย่อมมีความสุขด้วยเสมอ ($\bar{X}=4.58$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นข้อ 5 คนที่มีความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ความดีความชั่ว และทำแต่ความดีนั้น ย่อมจะทำให้พบแต่ความสุข มีความรุ่งเรือง ไม่ตกต่ำ ($\bar{X}=4.56$) ข้อ 4 คนที่คิดแต่จะเบียดเบียนผู้อื่น จะมีแต่ความทุกข์ ประสบแต่โชคร้าย เพราะจิตใจเป็นทุกข์ซ้ำไป ($\bar{X}=4.54$) ข้อ 2 คนที่คิดจะทำแต่ความดีทั้งปัจจุบันและอดีตนั้น จะพบแต่คนดี เพื่อนดีอยู่เสมอ ($\bar{X}=4.52$) และ ข้อ 1 การที่บุคคลมีใจผ่องใส มีความสุขกายสบายใจ เป็นเพราะในอดีตไม่มีความโลภอยากได้ของคนอื่น ($\bar{X}=4.46$) ตามลำดับ

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ความแตกต่างความเชื่อเรื่องกรรมของประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาอาศัยในชุมชน พบว่า ตัวแปรเพศกับตัวแปรระดับการศึกษา เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงยอมรับสมมติฐาน ส่วนตัวแปรอื่นๆ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงปฏิเสธสมมติฐาน

ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาของประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

จากการรวบรวมข้อมูลพื้นที่ศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องของกรรมสรุปได้ดังนี้

1. ประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) มีความเชื่อเรื่องกรรมว่าเป็นการกระทำทั้งดีและไม่ดี และถ้าไม่ดีก็จะส่งผลให้ประสบสิ่งที่ไม่ดีในชีวิต ขณะเดียวกันถ้าทำกรรมดีก็จะส่งผลดีให้กับชีวิต

2. ประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) มีความเชื่อเรื่องกรรมว่า การทำบุญหรือการทำความดีอื่น ๆ จะส่งผลดีให้กับชีวิตมีความเจริญก้าวหน้า ครอบครัวยุติธรรม สุข ทั้งในปัจจุบัน และเมื่อตายไปแล้วจะส่งผลให้ไปเกิดในภพภูมิที่ดีต่อไป

3. ประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) มีความเชื่อว่าการทำกรรมนั้น ส่งผลทั้งในปัจจุบัน และในอนาคต ทั้งในชีวิตนี้และในโลกหน้า

4. ประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) มีความเชื่อเรื่องกรรมว่าการที่มีชีวิตในปัจจุบันนี้เป็นผลมาจากกรรมในอดีต

5. ประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องกรรม คือ พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาควรสอนเรื่องกรรม ในประเด็นดังต่อไปนี้คือ การกระทำทั้งความดีและความชั่วนั้นส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของเราในปัจจุบันอย่างไร จะให้รอดพ้นจากกรรมเก่าที่เคยทำนั้นต้องทำอะไร และในพระพุทธศาสนามีวิธีการแก้กรรมอย่างไร เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อเรื่องกรรมของประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร” สามารถนำผลการวิจัยที่ได้มาอภิปรายได้ดังนี้

ความเชื่อเรื่องกรรมของประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

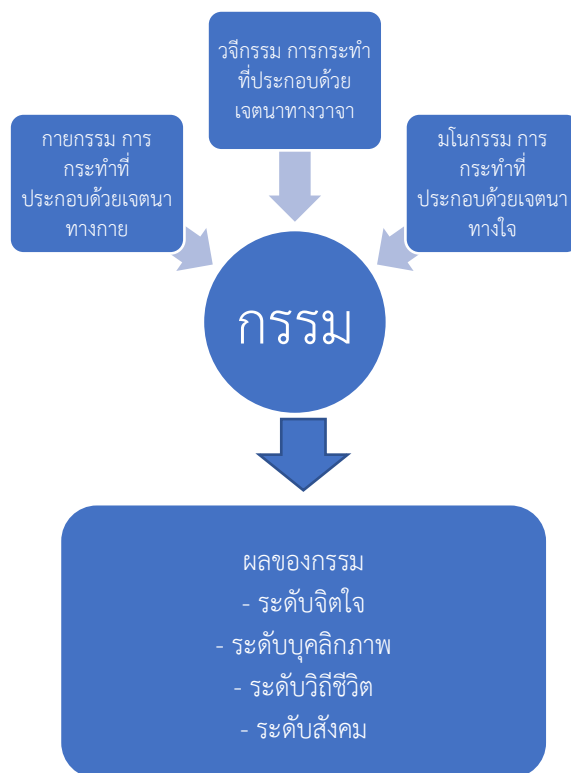
ผลการวิจัย พบว่า ความเชื่อเรื่องกรรมของประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าความเชื่อเรื่องกรรมของประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมากและมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านมโนกรรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านกายกรรม และด้านวจีกรรม ตามลำดับ จะพบว่า ประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) มีความเชื่อเรื่องกรรมในด้านการมโนกรรมมากที่สุด ซึ่งทำให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อว่าการกรรมส่งผลทันทีต่อจิตใจของผู้ทำกรรม นอกจากนี้ในด้านต่อมาเป็นด้านกายกรรมและด้านวจีกรรม คือกรรมนั้นจะปรากฏออกมาทั้งในการกระทำและการเจรจาของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งการกระทำนั้นจะเริ่มก่อขึ้นที่ใจก่อน แล้วจึงแสดงออกมาทางการกระทำและคำพูดนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย (พระมหาสมศักดิ์ ญาณโพธิ์ และ แม่ชีจำเริญ กำเนิดโพธิ์, 2563) พบว่า หลักคำสอนเรื่องกรรมและความเชื่อเรื่องกรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท ผู้ทำชั่วแล้วไปเกิดในทุคติภูมิก็มี ผู้ทำชั่วแล้วไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ก็มี ผู้ทำดีแล้วได้เกิดในสุคติโลกสวรรค์ก็มี ผู้ทำดีแล้วไปเกิดในทุคติเพราะทำกรรมชั่วไว้มากในชาติก่อนก็มี อกุศลกรรมนั้นยังให้ผลอยู่ กรรมมีหน้าที่ มีลำดับและเวลาให้ผลของกรรม ผู้ทำกรรมแล้วต้องไปรับผลของกรรมทั้งฝ่ายอกุศลกรรมและฝ่ายกุศลกรรม จึงก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่คือความเชื่อในเรื่องกรรม และภพภูมิที่รับผลของกรรม ทำกรรมชั่วไปเกิดในทุคติภูมิ ทำกรรมดีไปเกิดในสุคติภูมิ เพราะการกระทำนี้เป็นค่ากลาง ๆ ไม่ได้พูดว่าเมื่อไร แต่ถ้าพูดจำกัดลงไปว่าการกระทำเมื่อไรก็เมื่อนั้นแหละไม่ว่าจะเป็นอดีต ปัจจุบัน หรืออนาคตก็ตาม การกระทำนั้น ๆ ก็เป็นกรรมทั้งนั้น (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, 2557)

พระพุทธศาสนาได้อธิบายเรื่องกรรมในฐานะการกระทำอันเกิดจากเจตนา ที่เป็นกุศล หรืออกุศล ที่แสดงออกทางกาย ทางวาจา และทางใจ เมื่อบุคคลได้กระทำกุศลกรรมหรืออกุศลกรรมสำเร็จแล้ว กุศลหรืออกุศลกรรมนั้นจะเป็นปัจจัยให้เกิดผลตามสมควรแก่กรรมนั้น ๆ แต่หากว่าการกระทำใดไร้ซึ่งเจตนา ก็ย่อมไม่มีผลตามกรรมนิยาม กล่าวคือไม่เป็นกรรม ไม่เป็นไปตามกฎแห่งกรรม แม้ว่ากรรมนั้นจะเล็กน้อยหรือทำมาช้านาน

ประการใดก็ตาม ผลแห่งกรรมคือวิบากนั้นจะติดตามไปต้องได้รับผลเมื่อถึงโอกาส (พระมหาธีรราชเจ้า ลำสัน และคณะ, 2564) ความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาของสังคมไทยนั้น เป็นความเชื่อที่มีมานานตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับการกระทำ ผลของการกระทำหรือผลของกรรมที่เกิดจากการกระทำ ซึ่งมีทั้งผลดีและผลร้าย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการทำกรรมประเภทใด ถ้าทำกรรมดีเรียกว่ากุศลกรรม ถ้าทำกรรมไม่ดีเรียกว่าอกุศลกรรม

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความเชื่อเรื่องกรรมของประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร มีความเชื่อเรื่องกรรมอยู่ในระดับมาก โดยมีความเชื่อด้านมโนกรรมมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านกายกรรม และด้านวจีกรรม ตามลำดับ นอกจากนี้ ประชาชนที่มีเพศและการศึกษาที่แตกต่างกัน ก็จะมีมีความเชื่อเรื่องกรรมแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อเรื่องกรรมของประชาชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดโคก) เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัย พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อความเชื่อเรื่องกรรม ดังนั้นสถาบันการศึกษาทุกระดับ ควรมีการสอนเรื่องกรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องกรรมและผลของกรรม อันจะนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องต่อไป สถาบันการศึกษาควรส่งเสริมและให้มี

การปฏิบัติธรรม แก่เด็กและเยาวชนเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องกรรมในด้านการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ซึ่งจะแสดงออกจากการกระทำทั้งกาย วาจา และใจ จะทำให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงเรื่องกรรมและผลของกรรมต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเรื่องกรรมในด้านต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้นทั้งเชิงเนื้อหาและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เช่น ความเชื่อเรื่องกรรมของเด็กและเยาวชน ความเชื่อเรื่องกรรมของชุมชนอื่น ๆ ผลของความเชื่อเรื่องกรรม เป็นต้น ทั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในทางพระพุทธศาสนาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ กอบัวแก้ว. (2557). *การวิจัยเพื่อการบริหาร*. นนทบุรี: วารัตน์เบสพรีนติ้ง.
- ธวัช ปุณโณทก. (2530). *ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูปลัดอนันต์ ชื่อสัตย์. (2567). การประยุกต์ใช้หลักสติเพื่อจัดการความโกรธของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดศรีบุญเรือง เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 7(1), 247-256.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2557). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 39). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธีรานนท์ ปริบุญโณ, พระครูใบฎีกาณรินทร์ สีสเตโช และ พระครูวินัยธร ธรรมรัตน์ เขมธโร. (2564). การศึกษาวิเคราะห์เรื่องกรรมตามทัศนะของนักปราชญ์ชาวพุทธในสังคมไทย. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*, 6(2), 316-330.
- พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม. (2565). ศรัทธากับปัญญา: วิเคราะห์มุมมองในพุทธปรัชญาเถรวาท. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(1), 449-466.
- พระมหาสมศักดิ์ ญาณโพธิ์ และ แม่ชีจำเรียง กำเนิดโชน. (2563). การศึกษาวิเคราะห์เรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมตามหลักคำสอนในพุทธปรัชญาเถรวาท. *วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*, 6(1), 40-52.
- พระยุชาน นาคขำ. (2567). การประยุกต์ใช้ขันติธรรมในการดำเนินชีวิตของประชาชนวัดคางคาว จังหวัดนนทบุรี. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 7(1), 247-256.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัชระ งามจิตรเจริญ. (2561). *พุทธศาสนาเถรวาท*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวัฒน์ จันทระจำนง. (2540). *ปรัชญาและศาสนา*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- Damnoen, P. S., Siri, P., Supattho, P. S., & Kaewwilai, K. (2021). The Development of Student Characteristics in According to the Nawaluk Framework of the Buddhist integration of Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures*, 5(2), 126–135.
- Klomkul, L., Damnoen, S., Sawasdee, U., & Wilairadtanakun, A. (2023). Network Development of Buddhist Communication Innovative Space For Media Literacy of Thai Youths. *Journal of Namibian Studies: History Politics Culture*, 35, 919-935.